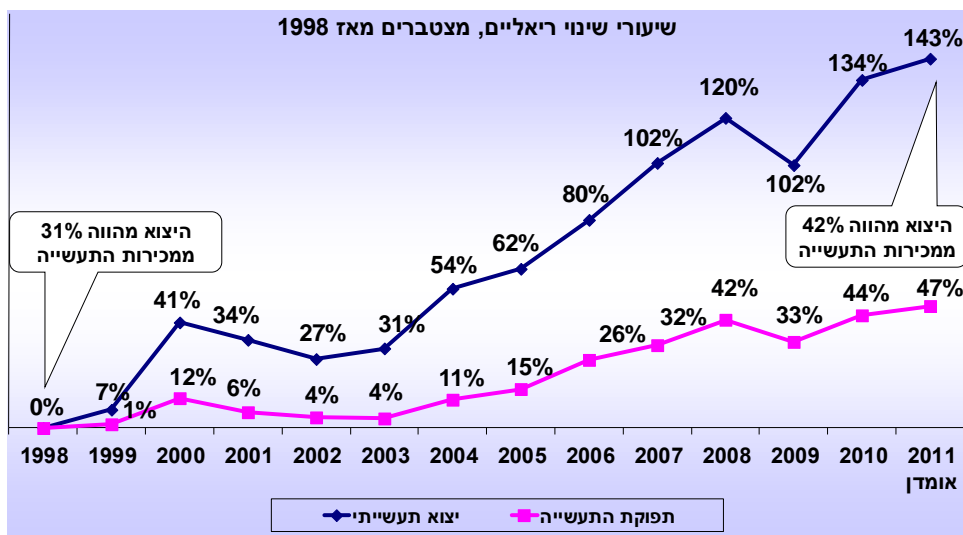

יצוא

ההאטה בתפוקת התעשייה בשנת 2011 חלה בעיקרה על רקע האטה חדה ביותר ביצוא התעשייתי, אשר צמח בשנת 2011 בשיעור ריאלי מתון, הנאמד בכ- 3.5%, לאחר גידול מהיר ביותר, של כ- 16% בשנת 2010, והסתכם בכ- 45.2 מיליארד דולר.

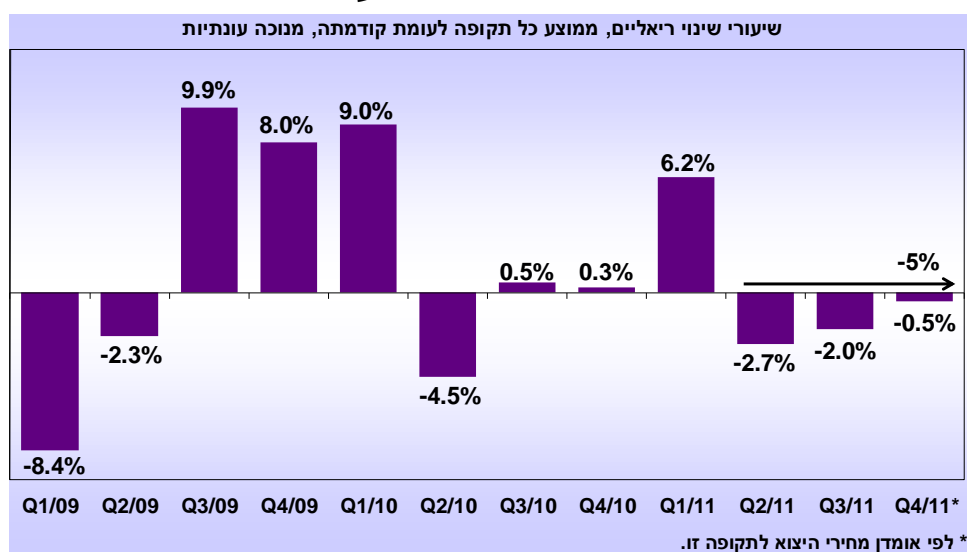
צמיחה מוטת יצוא

למעשה, גם ביצוא נבלמה הצמיחה המהירה שאפיינה את שלב ההתאוששות ממשבר 2008/9 כבר ברבע השני של 2010, כאשר החל היצוא התעשייתי לדשדש בין נסיגה לצמיחה.

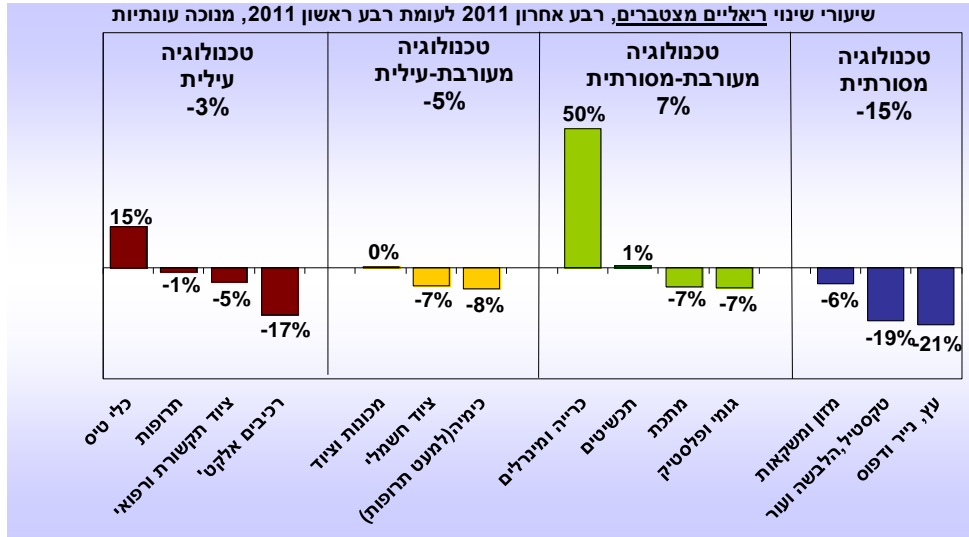
בדומה לתפוקת התעשייה, גם ביצוא התעשייתי נרשמה תנודתיות, אך ניכר כי החל מהרבע השני של 2011 עבר היצוא התעשייתי למגמת נסיגה ברורה ורצופה, כאשר במהלך תקופה זו (שלושת הרבעונים האחרונים של 2011) נרשמה נסיגה ריאלית מצטברת של כ- 5%.

התפתחות היצוא התעשייתי

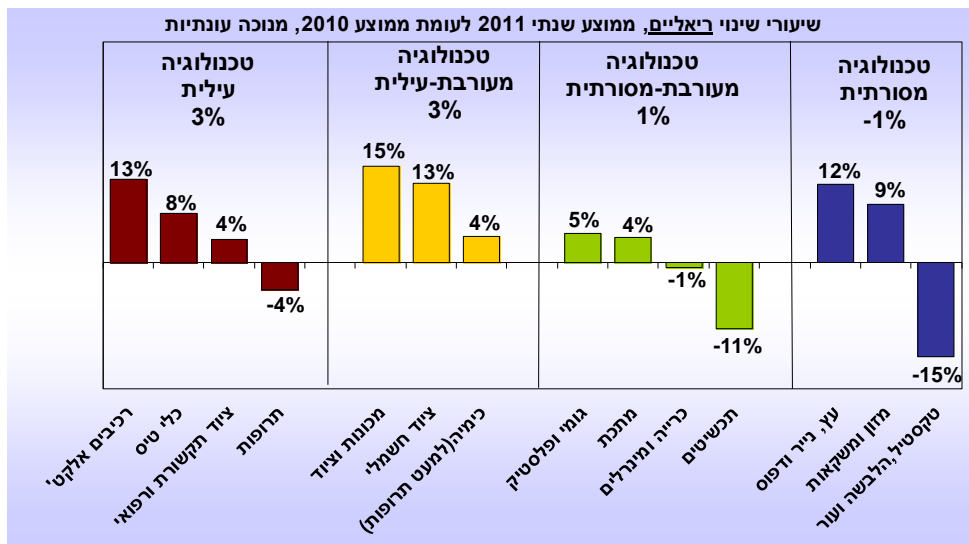
נסיגה מצטברת זו מאז הרבע השני של 2011, משקפת נסיגה ביצוא מרבית ענפי התעשייה ונגזרה בעיקרה מענפי הרכיבים האלקטרוניים, ציוד התקשורת, בקרה ורפואי, והכימיה, המהווים יחדיו כ- 50% מסך היצוא התעשייתי. כאשר, למעשה הגידול המחוּדש בתפוקת ענף הכימיה עדיין לא בא לידי ביטוי בנתוני היצוא בסוף 2011.

התפתחות היצוא בענפי התעשייה

על אף הנסיגה ביצוא מאז הרבע השני של 2011, הרי שבסיכום השנה¹ הציגו מרבית ענפי התעשייה גידול בהיקף משלוחי היצוא, זאת על רקע גידול חד ביצוא בתחילת 2011, אשר הציב את היצוא התעשייתי בנקודת פתיחה גבוהה לשנת 2011.

התפתחות היצוא בענפי התעשייה

ההאטה בקצב גידול היצוא התעשייתי בסיכום 2011 חלה, בעיקרה על רקע ההאטה הניכרת בקצב התרחבות הסחר העולמי (מ- 14.1% ב- 2010 ל- 6.8% ב- 2011),

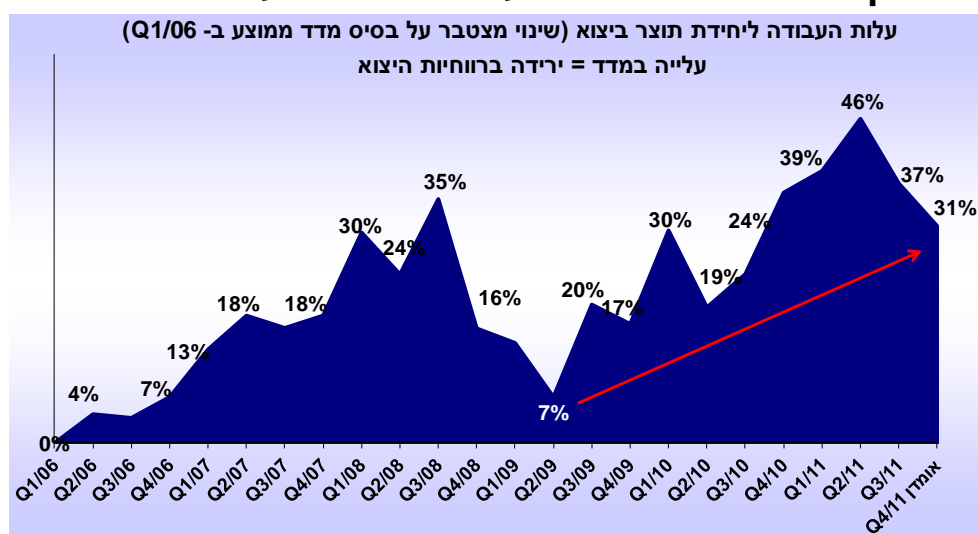
¹ ממוצע שנתי לעומת ממוצע שנה קודמת.
² על פי פרסומי ה- Economist.

וההאטה הכלכלית בעיקר בכלכלות המפותחות, אליהם מופנה כ- 60% מיצוא הסחורות הישראלי. בנוסף, המשיך היצואן הישראלי, לפחות עד אמצע שנת 2011, להתמודד עם שחיקה מתמשכת ברווחיות היצוא, אשר מביאה לפגיעה ממשית בכושר התחרות של היצואן הישראלי.

השחיקה ברווחיות היצוא באה לידי ביטוי בעלייה מצטברת חדה ביותר, של 46%, בעלות העבודה ליחידת תוצר ביצוא מתחילת 2006 ועד לרבע השני של 2011. עלייה זו, נגזרה בעיקרה מהתיסוף בשערו של השקל ביחס לדולר (26%), לצד עלייה חדה בעלות העבודה בתעשייה (27%), והרעה בתנאי הסחר, שבאה לידי ביטוי בעליית המחיר הדולרי של חומרי הגלם המיובאים לתעשייה בקצב מהיר ביותר (43%) אל מול עלייה מתונה יחסית (17%), במחירי היצוא הדולריים.

השחיקה ברווחיות היצוא, ובעיקר התיסוף המתמשך בשער החליפין של השקל מול הדולר (מטבע בו מבוצעות למעלה מ- 70% מעסקאות היצוא³) הביאו לפגיעה קשה בכושר התחרות של היצוא הישראלי, כאשר בטווח הקצר מביא הדבר לשחיקת שולי הרווח, אולם בטווח הבינוני והארוך, מדובר בפגיעה ממשית בהיקפי היצוא, לנוכח הפגיעה בסיכויי היצואן להציג מחירים אטרקטיביים, שיאפשרו השגת עסקאות יצוא בשוק הבינלאומי התחרותי.

השחיקה ברווחיות היצוא הגיעה לשיאה ברבע השני של 2011

מקור: מחלקת המחקר הכלכלי, אגף כלכלה, התאחדות התעשיינים.

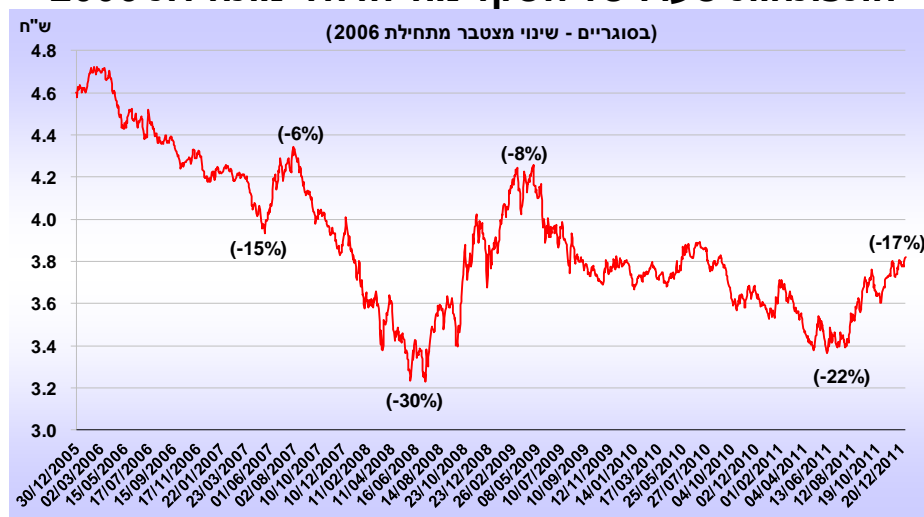
הגידול בעלות העבודה ליחידת תוצר ביצוא הגיע לשיאו, כאמור, ברבע השני של 2011, אך ניכר כי במחצית השנייה של 2011 חל שינוי מגמה, עת החלה ירידה בעלות העבודה ליחידת תוצר ביצוא, זאת בעיקר על רקע הפיחות (בשיעור של כ- 48%) בשערו של השקל/דולר והשיפור הקל במדד תנאי הסחר, שחל בעיקר הודות לירידה במחירים הדולריים של חומרי הגלם המיובאים. שינוי מגמה זה, במידה ויימשך, יביא לשיפור כושר התחרות של היצואנים הישראליים, ויוכל לסייע להם להגדיל את היצוא בשנה הקרובה, למרות המצב המתגבר בשוקי העולם.

³ על פי סקר השפעת התיסוף, שביצעה מחלקת המחקר הכלכלי באגף כלכלה של התאחדות התעשיינים, בחודשים אוקטובר - נובמבר 2010.

⁴ רבע אחרון 2011 לעומת רבע שני 2011.

זה המקום להזכיר, כי למרות הפיחות בשער החליפין של השקל ביחס לדולר במהלך המחצית השנייה של 2011, הרי שבראייה ארוכת טווח נותר שער החליפין נמוך יחסית לשנים עברו (כך, בתחילת 2006, עת החלה מגמת התיסוף, עמד שער החליפין על 4.6 ₪ לדולר). בנוסף, חשוב לזכור כי רמתו הנמוכה של שער החליפין פוגעת לא רק ביצואנים, הנאלצים להתמודד מול מתחריהם בעולם, אלא גם בתעשיינים הפועלים בשוק המקומי ונאלצים להתחרות מול יבוא מתחרה זול.

התפתחות שער השקל מול הדולר מתחילת 2006

מקור: בנק ישראל

לצד הגידול המתון במכירות ליצוא, נרשמה בשנת 2011 עלייה מתונה גם במכירות התעשייה לשוק המקומי, אשר צמחו בשנה החולפת⁵ בכ- 1.5%, זאת בהמשך לגידול של כ- 2% בשנת 2010.

עלייה זו, נגזרה מגידול בביקושים למוצרי תעשייה הן מצד ענפי המשק הסובבים את התעשייה (בינוי, תיירות, מסחר ועוד), והן מצד משקי הבית, אשר המשיכו להרחיב את רכישותיהם בשוק המקומי, זאת הודות לגידול הריאלי בשכר הממוצע במשק, הירידה המתמשכת בשיעור האבטלה וקליטת העובדים. עם זאת, יש להניח כי הירידה בערך הנכסים הפיננסיים שבבעלות משקי הבית לצד המחאה החברתית, מיתנו במידה מסוימת את הגידול בביקושים המקומיים.

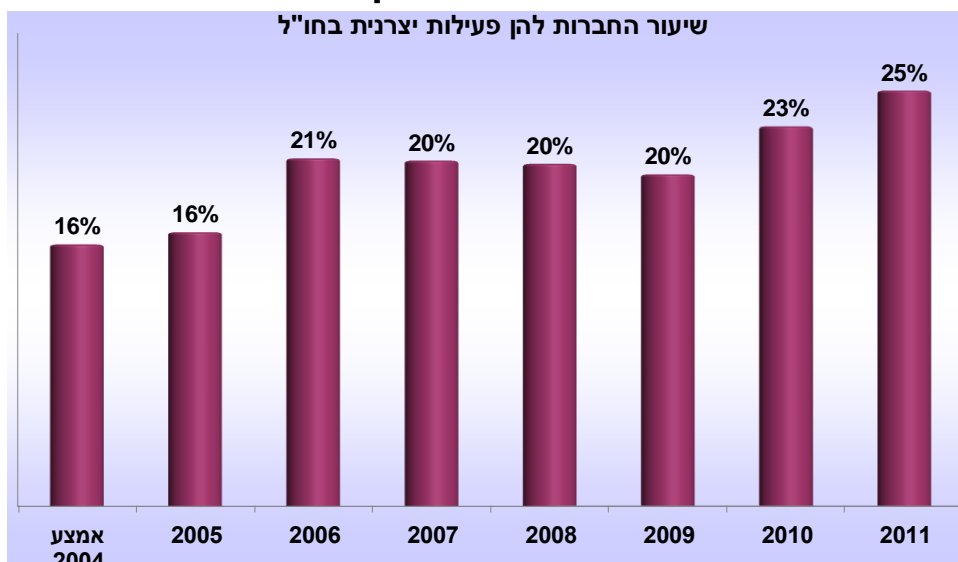
כך, בסיכום שנת 2011, הסתכמו מכירות התעשייה המקומית בכ- 107.5 מיליארד \$, מהם כ- 42% ליצוא והיתר לשוק המקומי. שלושה ענפים מרכזיים - הכימיה, האלקטרוניקה והמזון היוו את עיקר מכירות התעשייה (למעלה מ- 60% מהן)⁵.

אולם, נתונים אלו מציגים תמונה חלקית, שכן הם משקפים את פעילות התעשייה המקומית בלבד. כאשר בפועל, היקפי הפעילות של התעשייה גדולים בהרבה, הודות למגמת הגלובליזציה של חברות התעשייה, אשר מרחיבות בשנים האחרונות את פעילותן היצרנית גם בחו"ל: מנתוני סקר הציפיות שנערך על ידי מחלקת המחקר הכלכלי באגף כלכלה של התאחדות התעשיינים, עולה כי חלקם של המפעלים להם פעילות יצרנית בחו"ל עלה מכ- 15% מכלל המפעלים במחצית השנייה של 2004⁶ לכ- 25% בממוצע בשנת 2011.

⁵ למידע מפורט ר' נספח בסוף החוברת.

⁶ עת החל איסוף המידע על פעילות רב-לאומית במסגרת סקר הציפיות.

עלייה מתמשכת בשיעור החברות להן פעילות יצרנית בחו"ל

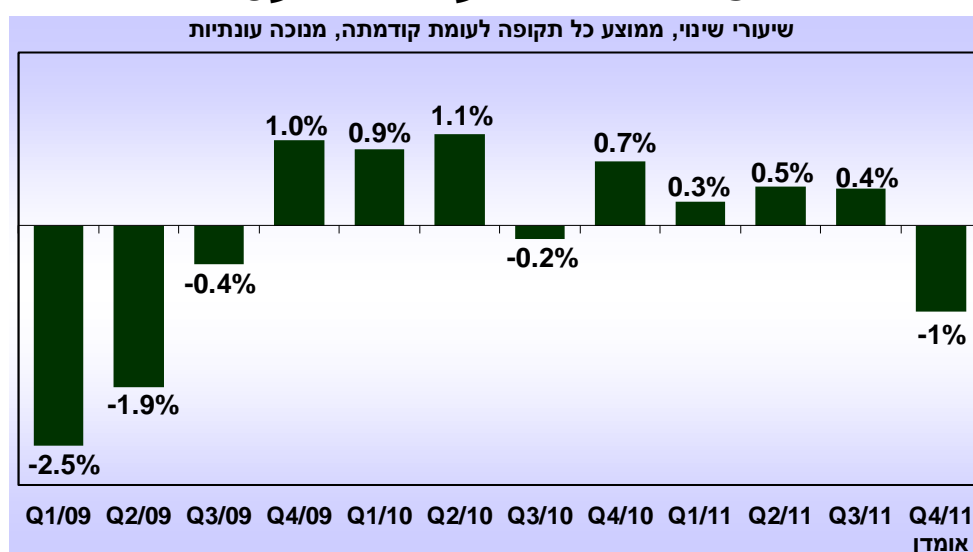
מקור: סקר הציפיות בתעשייה, מחלקת המחקר הכלכלי, אגף כלכלה, התאחדות התעשיינים.

תעסוקה

על רקע ההאטה בתפוקת התעשייה, נרשמה בשנת 2011 האטה גם בקצב קליטת העובדים לתעשייה: מצבת עובדי התעשייה גדלה בכ- 1% בממוצע בשנה החולפת⁵ (דהיינו, קליטה של למעלה מ- 4,000 איש), לאחר גידול של 1.6% בשנת 2010 ועמדה על כ- 359 אלף איש, מהם קרוב ל- 40% מועסקים בפריפריה.

בחינת התפתחות התעסוקה על פני השנה החולפת, מגלה כי למרות התנודתיות בתפוקת התעשייה, קליטת העובדים לתעשייה נמשכה ברציפות בשלושת הרבעונים הראשונים של 2011, אם כי בקצב מתון יחסית (0.4% מדי רבעון, זאת לעומת קצב רבעוני של כ- 1% בשיאה של ההתאוששות מהמשבר הכלכלי⁷). גידול זה, נבלם ברבע האחרון של 2011, כאשר נרשמה ירידה חדה, של קרוב ל- 1%, במצבת העובדים בתעשייה, לראשונה מאז ההתאוששות ממשבר 2008/9.

התפתחות מצבת העובדים בתעשייה

⁷ מאז הרבע האחרון של 2009 ועד הרבע השני של 2010.

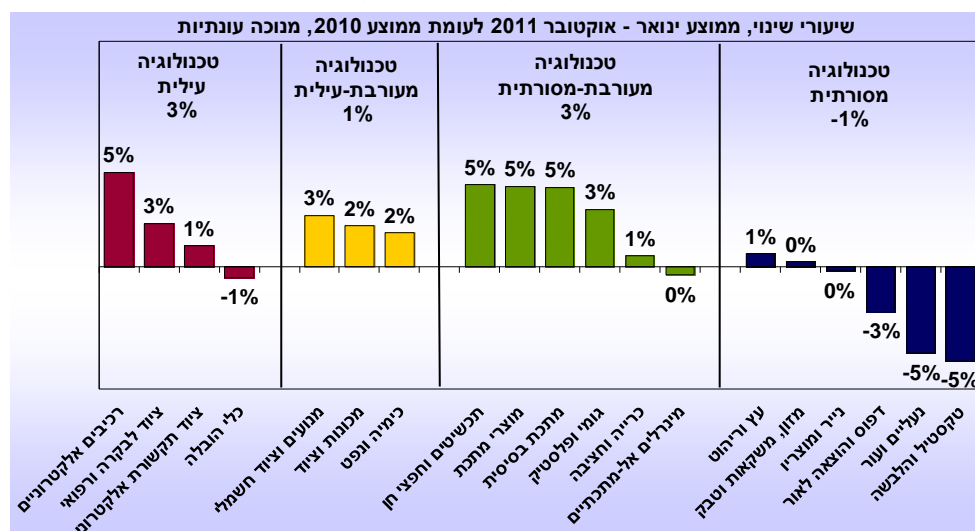
כך, למעשה, ניתן להבחין כי הגידול המתמשך בתפוקתם של מרבית ענפי התעשייה⁸ מאמצע 2009 ועד אמצע 2011, בא לידי ביטוי גם בתעסוקה, ובהתאם, כאשר חלה הרעה במצבם של ענפים אלו באמצע השנה, נאלצו התעשיינים להגיב והחלו לצמצם את מצבת עובדיהם.

ידגש, כי למרות קליטת העובדים המתמשכת מאז הרבע האחרון של 2009 ועד לרבע השלישי של 2011, **הרי שבפתחה של שנת 2012 מצבת עובדי התעשייה עודנה נמוכה בכ- 2.5%** (שהם כ- 10 אלף איש) **בהשוואה להיקפה ערב המשבר הכלכלי הקודם, בתחילת 2008.**

נראה, אם כן, כי התעשייה, אשר התאימה את מצבת עובדיה למציאות החדשה שלאחר משבר 2008/9, **השכילה גם לבצע מספר מהלכי התייעלות**, אשר בסופם הגיעה לרמת תפוקה הגבוהה בכ-6% מרמתה ערב המשבר (אמצע 2008), עם מצבת עובדים הנמוכה בכ- 2.5%. משמעות הדבר - **עלייה של כ- 9% בתוצר לעובד מאז אמצע 2008.** העובדה שהתעשייה בסוף שנת 2011 הינה תעשייה יעילה יותר מזו שהייתה ערב המשבר של 2008/9, עשויה לסייע לה בהתמודדותה עם השנה המתגרת הניצבת לפנינו.

הגידול במצבת עובדי התעשייה בסיכום שנת 2011⁵ משקף קליטת עובדים במרבית ענפי התעשייה ונגזר בחלקו הגדול מקבוצות ענפי הטכנולוגיה העילית והמעורבת-מסורתית, מהם בלטו לחיוב ענפי הרכיבים האלקטרוניים, המתכת, הציוד לתקשורת, בקרה ורפואי, הגומי והפלסטיק והציוד החשמלי, אשר רשמו גידול מהיר, שבין 3% ל-5%, במצבת עובדיהם.

התפתחות מצבת העובדים בענפי התעשייה

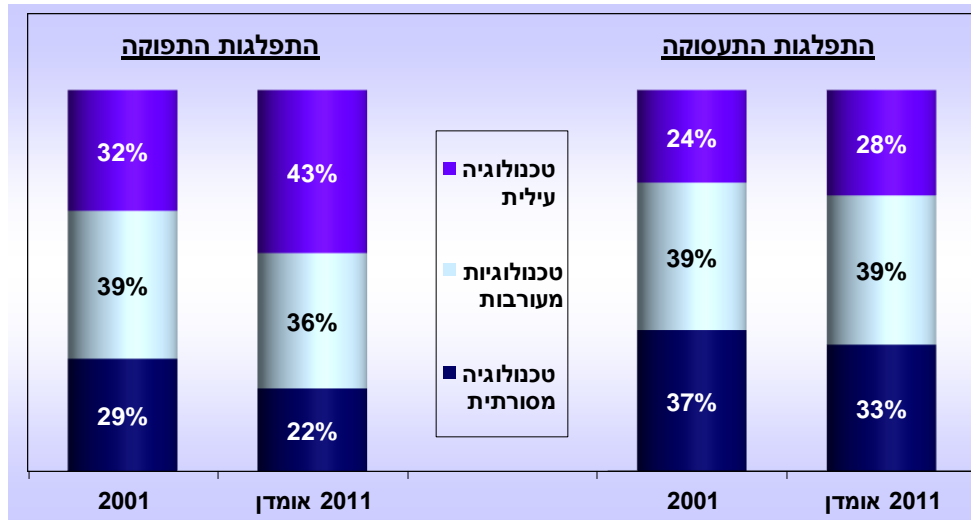
אל מול גידול זה, רשמה קבוצת ענפי הטכנולוגיה המסורתית ירידה במצבת העובדים, זאת בשל פיטורי עובדים בהיקפים משמעותיים בענפי הטקסטיל וההלבשה, ההנעלה, הדפוס וההוצאה לאור (ירידה של 3% עד 5% במצבת העובדים בסיכום השנה החולפת).

פיטורי העובדים מענפי התעשייה המסורתית, לצד מגמת העברת קווי הייצור לחו"ל באו לידי ביטוי בהמשך התהליך הרב-שנתי של שינוי מבני שעוברת התעשייה הישראלית: במהלך העשור החולף הצטמצם משקל המועסקים בענפים המסורתיים מסך המועסקים בתעשייה בכ- 4 נקודות האחוז, מ- 37% בשנת 2001 ל- 33% ב- 2011 (דהיינו קיטון של כ- 8

⁸ למעט ענפי הכימיה והתרופות שהציגו תנודתיות בתפוקתם.

12 אלף איש במצבת עובדי הקבוצה). במקביל, עלה בשיעור דומה משקלם של ענפי ההיי-טק בתעסוקה, מ- 24% ל- 28% (קליטה של כ- 15 אלף איש לקבוצת ענפים אלו).

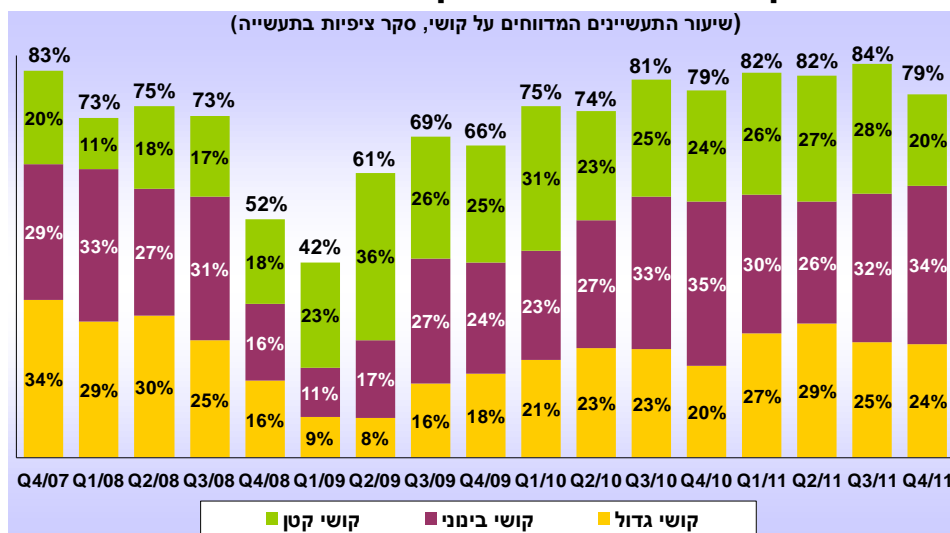
התעשייה עוברת תהליך רב שנתי של שינוי מבני

תהליך רב-שנתי זה, של ירידה במשקל התעשיות המסורתיות, בא לידי ביטוי גם בתפוקה, כאשר חלקם של הענפים המסורתיים בתפוקת התעשייה ירד בעשור החולף בכ- 7 נקודות האחוז מ- 29% בשנת 2001 ל- 22% ב- 2011, בעוד משקל ענפי ההיי-טק עלה בתקופה זו בכ- 11 נקודות האחוז, מ- 32% ל- 43%.

לצד קליטת העובדים המתמשכת מסוף 2009 ועד לרבע השלישי אשתקד, **התמודדו התעשיינים עם קושי גובר בגיוס עובדים מקצועיים**: מאז הרבע הראשון של 2009, שיאו של המשבר הכלכלי, עלה בהדרגה שיעור המדווחים על קושי בגיוס עובדים מקצועיים משפל של 42%, לשיא של 84% ברבע השלישי של 2011, המשקף חזרה לרמות הקושי שדווחו ברבע האחרון של 2007. עיקר הקושי הינו בהשגת עובדים מתחום הנדסת החשמל והאלקטרוניקה, הנדסת המכונות, ותחומי העיבוד השבבי, הריתוך והמסגרות.

קושי בגיוס עובדים מקצועיים בתעשייה

מקור: סקר הציפיות, מחלקת המחקר הכלכלי.

על רקע הירידה המחודשת במצבת עובדי התעשייה ברבע האחרון של 2011, חלה התמתנות קלה בסוף השנה בשיעור התעשיינים המדווחים על קושי בגיוס עובדים מקצועיים.

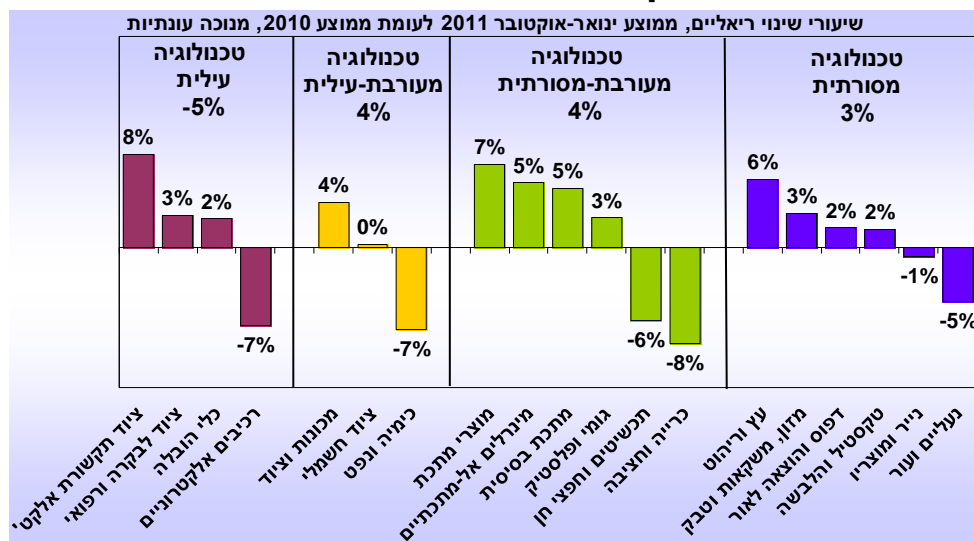
בעוד שבסיכום 2011 נרשמה קליטת עובדים מתונה, הרי ששעות העבודה למועסק נותרו ללא שינוי בהשוואה לשנה קודמת⁵ (זאת לאחר גידול של כ- 0.5% בשעות למועסק בשנת 2010). לאור זאת, נרשם גידול של כ- 1% בשעות העבודה הכוללות בתעשייה בסיכום 2011, אשר נגזר כולו מהגידול במספר המועסקים בתעשייה.

פריון העבודה

בסיכום שנת 2011⁵ נרשם גידול מתון, של כ- 1%, בפריון העבודה בתעשייה (תוצר לשעת עבודה), זאת הודות לכך שהגידול בתפוקת התעשייה היה מהיר מהגידול בשעות העבודה. גידול מתון זה, חל לאחר עלייה מהירה, של כ- 5% בפריון העבודה בשנת 2010.

הגידול בפריון העבודה משקף עלייה בפריון מרבית ענפי התעשייה, מהם בלטו לחיוב ענפי ציוד התקשורת האלקטרוני, המתכת, המינרלים האל-מתכתיים, העץ והריהוט. בניגוד לענפים אלו, הציגו ענפי הרכיבים האלקטרוניים, הכימיה (כולל תרופות), הכרייה והחציבה, התכשיטים וההנעלה ירידה חדה בפריון העבודה.

פריון העבודה בענפי תעשייה

שכר

בסיכום שנת 2011 חלה האטה קלה בקצב עליית השכר הממוצע בתעשייה⁹: עלייה נומינלית (שקלית) של כ- 3.6% נרשמה, להערכתנו, בשכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה בהשוואה לממוצע 2010, זאת בהמשך לגידול של 4.5% ב- 2010.

⁹ השכר הממוצע הינו נתון מקורי, הכולל שכר יסוד, תוספות יוקר, תוספות ותק, הפרשים בעבור תקופות קודמות, מקדמות, תשלומים בעבור נוספות, פרמיות, תגמולים, מענקים ותוספות למיניהם (שוטפים או חד-פעמיים), כגון כונניות, תורניות, משכורת "חודש 13", קצובת נסיעה, קצובת הבראה, גמול השכלה, גמול השתלמות ותשלומים בעבור אחזקת רכב. השכר ברטו אינו כולל הוצאות עבודה נוספות וסכומים שהמנהל משלם לקרנות (כגון קרנות פנסיה או ביטוח בעבור השכירים).

האטה קלה בקצב עליית השכר בתעשייה

על אף ההאטה, עדיין מדובר בקצב גידול מהיר יחסית, אשר נגזר מגידול מהיר בשכר לשעת עבודה בתעשייה בשנת 2011. יש להניח, כי עליית השכר בתעשייה הושפעה, בין היתר, מהאינפלציה המהירה שנצפתה בסוף 2010 (עת בניית תקציבי השכר לשנת 2011, עמדו תחזיות האינפלציה על כ-3%), לצד העלאת שכר המינימום במשק בכ-6.5% במהלך השנה.

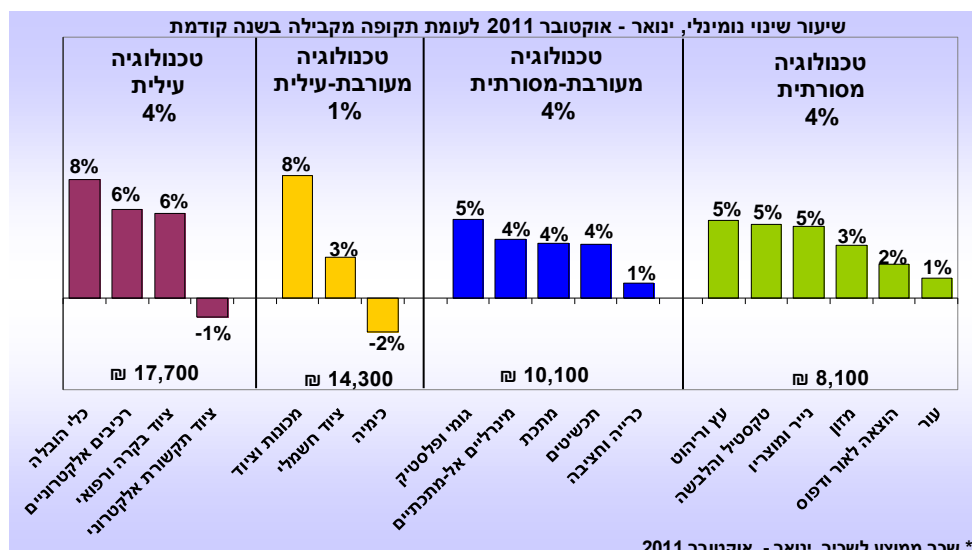
נזכיר, כי באפריל 2011, עלה שכר המינימום ב-1% ל-3,890 ₪ (זאת בהתאם לחוק), וביולי 2011 עלה שוב ב-5.4%, ל-4,100 ₪ (בהתאם להסכם שנחתם בין נציגי המעסיקים וההסתדרות, אשר הורחב בחקיקה לכל המשק). כך, בממוצע השנה עמד שכר המינימום על 3,985 ₪ לחודש, המשקף עלייה ממוצעת של כ-3.5% בהשוואה לשכר המינימום הממוצע ב-2010, עלייה הזו בעוצמתה לשיעור האינפלציה הממוצעת ב-2011 (3.5%).

עליית השכר בתעשייה משקפת גידול בשכר בכל קבוצות ענפי התעשייה¹⁰ ונגזרה בחלקה הגדול (קרוב למחצית ממנה) מעליית שכר מהירה (4%) בקבוצת ענפי ההיי-טק (אשר עוד לפני עדכוני השכר של 2011 אופיינו ברמות שכר גבוהות ביחס לממוצע בתעשייה).

גידול מהיר (4%) נרשם גם בשכר הממוצע בקבוצות ענפי הטכנולוגיות המסורתיות (מסורתית ומעורבת-מסורתית). גידול זה נגזר בחלקו הגדול מהעלאת שכר המינימום במשק בשיעור דומה (3.5%) בממוצע השנה.

¹⁰ אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על נתוני ינואר – אוקטובר 2011.

התפתחות השכר הנומינלי בענפי התעשייה*

הגידול בשכר הקיף, למעשה, כמעט את כל ענפי התעשייה, למעט ענפי ציוד התקשורת האלקטרוני והכימיה, אשר רשמו ירידה קלה בשכר הנומינלי הממוצע. עם זאת, יצוין כי ירידת השכר בענף הכימיה, התרחשה, ככל הנראה, על רקע השביתה הממושכת באחד מהמפעלים הגדולים בענף.

השכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה בשנת 2011 נאמד בכ- 12,030 ש"ח לחודש, שזו גבוה בכ- 40% מהשכר הממוצע במשק (8,760 ש"ח לחודש) ופי 3 משכר המינימום בממוצע השנה (3,985 ש"ח בממוצע, כאמור).

אולם, שכר ממוצע זה, משקף שונות רבה בין ענפי התעשייה השונים: בעוד השכר החודשי הממוצע בענפי הטכנולוגיה העילית נאמד בכ- 17,700 ש"ח לחודש בשנת 2011; הרי שבענפי הטכנולוגיה המסורתית נאמד השכר החודשי הממוצע בכ- 8,100 ש"ח, נמוך בכ- 30% מהשכר הממוצע בתעשייה ובכ- 55% מהשכר בענפי הטכנולוגיה העילית, אך עדיין כפול משכר המינימום בממוצע שנתי.

השכר הגבוה ביותר בתעשייה בשנת 2011 נרשם בענף הכרייה והחציבה – 22,875 ש"ח בממוצע לחודש, פי 2.6 מהשכר הממוצע במשק וכמעט כפול מהשכר הממוצע בתעשייה. אחריו, ענף ציוד התקשורת האלקטרוני – 20,395 ש"ח בממוצע לחודש, וענף ציוד התקשורת, בקרה ורפואי – 20,192 ש"ח בממוצע לחודש.

מנגד, ענף העור וההנעלה נשאר בתחתית טבלת השכר בתעשייה - 6,304 ש"ח בממוצע לחודש. למרות זאת, יודגש כי רמת שכר זו גבוהה בכ- 60% משכר המינימום בממוצע 2011.

שכר חודשי ממוצע למשרת שכיר בתעשייה – 2011*

עליית השכר המהירה בתעשייה, נשחקה ברובה בשל האינפלציה המהירה שאפיינה את השנה החולפת (3.5%, כאמור), כך שבמונחים ריאליים רשם השכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה גידול מתון ביותר, של כ- 0.2%, בשנת 2011, לאחר גידול ריאלי של 1.8% בשנת 2010. ההאטה בקצב עליית השכר הריאלי בתעשייה עומדת בקנה אחד עם ההאטה הניכרת בקצב עליית פריון העבודה בתעשייה בסיכום 2011.

התפתחות השכר הריאלי בתעשייה

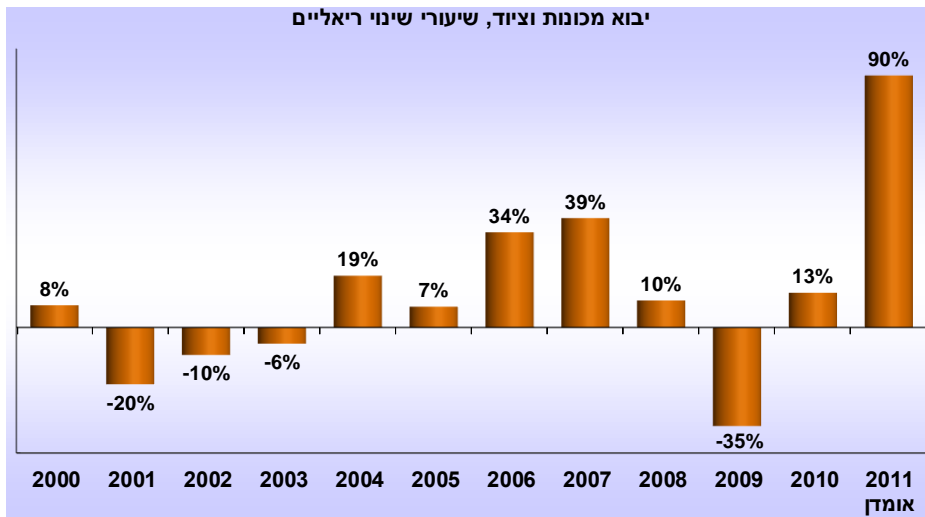

השקעות במכונות ובציוד

בשנת 2011⁵ נרשמה עלייה דרמטית, הנואמדת בכ- 90%¹¹, בהשקעות התעשייה במכונות ובציוד מיבוא, זאת לאחר גידול מהיר, של כ- 13%, בשנת 2010 ונסיגה חדה, של 35%, בהשקעות התעשייה בשנת 2009. כך, הגיעה ההשקעה במכונות ובציוד בתעשייה בסיכום 2011 לרמה הגבוהה בכ- 40% מרמתה ב- 2008 (ערב הירידה החדה בהשקעות).

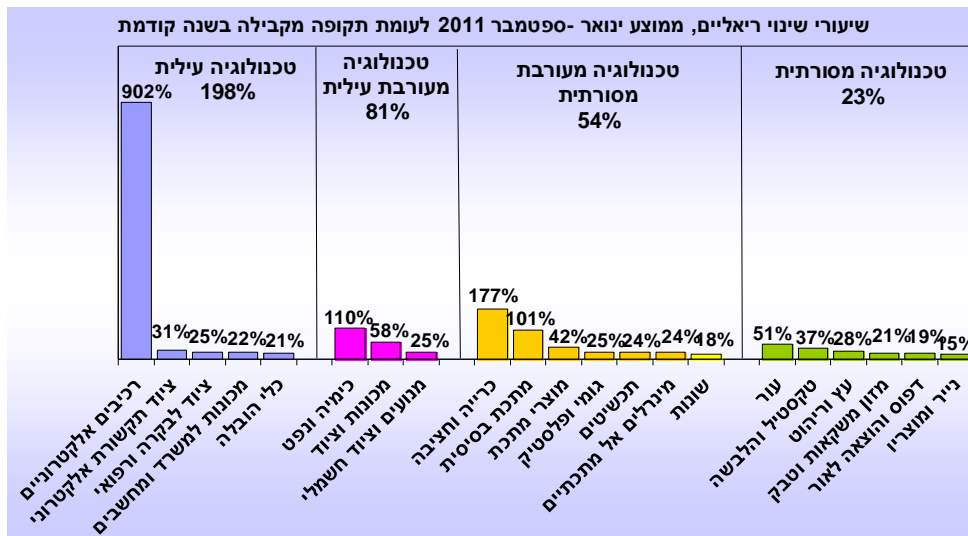
¹¹ אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על שלושת הרבעונים הראשונים של 2011 ותחזית לרבע האחרון.

עלייה מחודשת בהיקף השקעות התעשייה

הגידול הדרמטי בהשקעות התעשייה משקף גידול דו-ספרתי בהשקעות כל ענפי התעשייה¹⁵, אך מרבית הגידול (כ- 55% ממנו) נגזר מזינוק חד בהשקעות ענף הרכיבים האלקטרוניים (כפי שניתן לראות בברור בגרף), זאת על רקע השקעות מאסיביות שביצעה חברת אינטל בשדרוג המכונות והציוד.

גידול מהיר בהשקעות כל ענפי התעשייה

עם זאת, ניכר כי גם בניכוי ענף הרכיבים האלקטרוניים, רשמו כל יתר ענפי התעשייה גידול מהיר, הנאמד בכ- 40%, מהם בלטו ענפי הכימיה, הכרייה והחציבה, המתכת, המכונות והציוד. יש להניח, כי הגידול המהיר בהשקעות ענפי התעשייה משקף את הבשלתן של תכניות השקעה שאושרו בשלב ההתאוששות מהמשבר הכלכלי של 2008/9.

איומים והזדמנויות לקראת 2012

איומים

- ✓ הסחר העולמי של סחורות צפוי לרשום האטה נוספת בקצב התרחבותו: קצב גידול של 4.8% צפוי בשנה הקרובה¹², לאחר 6.8% בשנת 2011, וגידול מהיר של 14.1% ב-2010.
- ✓ האטה צפויה ב-2012 בקצב הצמיחה העולמי, אשר תיגזר בעיקר מהכלכלות המפותחות, אליהן מופנה עיקר יצוא הסחורות הישראלי:
 - נסיגה בגוש האירו – גוש האירו, אליו מופנים כ-32% מיצוא הסחורות הישראלי, צפוי לרשום נסיגה של 0.3% בתוצר¹⁶, לאחר צמיחה של 1.5% ב-2011.
 - האטה נוספת בקצב הצמיחה בארה"ב - ארה"ב, אליה מופנים כ-25% מיצוא הסחורות של ישראל, צפויה לצמוח ב-1.3%¹⁶, לאחר 1.7% ב-2011.
- ✓ ייסוף של כ-3%¹³ צפוי במהלך 2012 בשערו של השקל מול האירו (4.83 ש"ח לאירו בסוף 2012) – היצואנים לגוש האירו יספגו, כפי הנראה, מכה כפולה: גם נסיגה או לכל הפחות האטה ניכרת בביקושים וגם ייסוף בשערו של השקל אל מול היורו. עוצמת הייסוף תלויה כמובן במידת היחלשותו של האירו בעולם, על רקע עוצמת המשבר וסוגיית יציבות גוש האירו. על אף תחזית זו, אין לשלול תרחיש בו לפני סוף 2012 יחול שינוי מגמה בגוש האירו, אשר יצליח להחזיר את אמון השווקים ולהביא להיפוך מגמה בערכו של האירו מול הדולר.
- ✓ התייקרות מחירי התשומות שבשליטת הממשלה – בתחילת 2012 חלה עלייה נוספת במחירי המים (25%¹⁴) ובארנונה (3%¹⁵) וצפויה עלייה גם במחירי החשמל בתקופה הקרובה (צפי לעלייה של עד כ-10%). בנוסף, תיתכן עלייה גם במחירי האנרגיה העולמיים, בעקבות הסנקציות שעשויות להיות מוטלות על איראן. התייקרויות אלו יחמירו את השחיקה ברווחיות החברות הישראליות.
- ✓ יימשכו הלחצים להעלאות שכר, על רקע עדכון שכר המינימום הצפוי באוקטובר 2012, לצד המשך הקושי בגיוס עובדים מקצועיים לענפים מסוימים וכן בשל השפעת ההסכם שייחתם (אם וכאשר) בנושא עובדי הקבלן.
- ✓ חשש להיווצרות מחנק אשראי – על רקע מחנק האשראי המתהווה בגוש האירו, החמרת דרישות הלימות ההון של הבנקים וסימנים ראשונים למחנק אשראי בענף הנדל"ן, גובר החשש כי מחנק האשראי יגלוש במהלך השנה ליתר ענפי המשק.
- ✓ עליה חדה ברמת אי-הוודאות באשר ליציבות הכלכלית העולמית, אשר תפגע בנטייה להרחיב צריכה והשקעות.
- ✓ אפקט העושר השלילי - הירידה בערך הנכסים הפיננסיים שבידי הציבור, לצד סימנים ראשונים לירידת ערך הנכסים הריאליים (נדל"ן) תפגע בנכונות הצרכנים להגדיל את צריכתם.
- ✓ מעבר קווי יצור ופיתוח לחו"ל – המגמה של העברת קווי ייצור ופיתוח לחו"ל גוברת במהלך השנים ומאיימת על עתיד התעשייה המקומית וכפועל יוצא גם על התוצר המקומי. מסקר שערכה מחלקת המחקר הכלכלי ביולי – אוגוסט 2011, נמצא כי בתוך כשנתיים קרוב למחצית ממפעלי התעשייה יהיו בעלי פעילות יצרנית בחו"ל.

¹² על פי תחזיות עדכניות של ה-Economist.

¹³ סוף 2012 לעומת סוף 2011. לפי תחזית יונתן כץ, מה-16.1.12.

¹⁴ תעריף המים לתעשייה בהקצאה.

¹⁵ שיעור העלאה כלל ארצי.

הזדמנויות

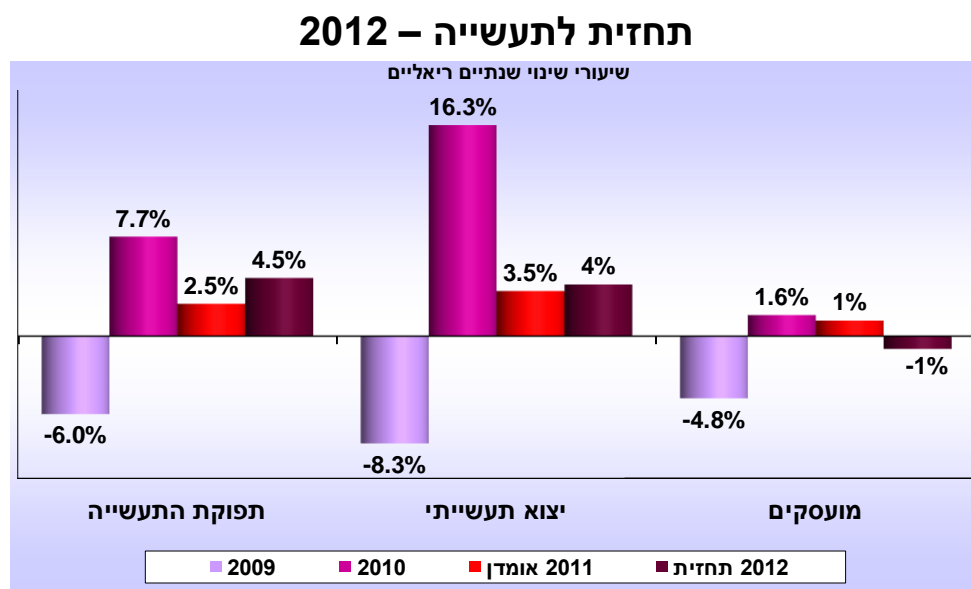
- ✓ **צמיחה מהירה בשווקים המתפתחים – הכלכלות המתפתחות צפויות לרשום צמיחה מהירה ב- 2012**, זאת על אף ההאטה הצפויה בקצב צמיחתן. כך למשל סין, אליה מופנים רק כ- 5% מהיצוא הישראלי, צפויה לצמוח ב- 8.2% בשנה הקרובה¹⁶, לאחר גידול של 9.1% ב- 2011, ובכך להוות פוטנציאל צמיחה ליצוא הישראלי.
- ✓ **סביבת ריביות נוחה צפויה בשנה הקרובה**, כאשר גוברים הסיכויים להורדות ריבית נוספות בחודשים הקרובים הן בישראל והן בגוש האירו. לפי ההערכות הנגזרות משוק ההון תעמוד ריבית בנק ישראל בסוף 2012 על 2.25%.
- ✓ **במקביל, צפויה האינפלציה במהלך 2012 לעמוד על 2.6%**¹⁷, דהיינו מעט מעל אמצע תחום יעד המחירים של 1% עד 3%.
- ✓ **במהלך שנת 2012 צפוי פיתוח של כ- 3%**¹⁷ **בשערו של השקל ביחס לדולר (3.89 ש"ח לדולר בסוף 2012)** - זאת בעיקר על רקע צפי להתחזקותו של הדולר בעולם (בעיקר ביחס ליורו). מאחר ולמעלה מ- 75% מעסקאות היצוא נקובות בדולרים, עשוי גורם זה לסייע לחלק ניכר מהיצואנים בשנה הקרובה בהתמודדותם על שחיקת כושר התחרות המתמשכת. (ר' הסתייגות בעמוד הקודם, בהתייחס לציפיות שע"ח שקל-אירו).
- ✓ **צפי להמשך מגמת הירידה במחירי חומרי הגלם התעשייתיים** - לנוכח החולשה הצפויה בפעילות הכלכלית בעולם, צפויה במהלך שנת 2012 ירידה של בין 3% ל- 4% במחירי חומרי הגלם לתעשייה.
- ✓ **סביבת מס אטרקטיבית לתעשייה המייצאת** – למרות הקפאת הרפורמה במס והעלאת מס החברות חזרה ל- 25% בשנת 2012, תמשיך התעשייה המייצאת, ובעיקר זו הממוקמת בפריפריה, ליהנות משיעורי מס אטרקטיביים.
- ✓ **תחזית זו מניחה יציבות במצב הביטחוני**. הידרדרות במצב הביטחוני תביא כמובן להרעה גם במצב הכלכלי.

תחזית לתעשייה בשנת 2012

למרות אי הוודאות הגבוהה השוררת כיום באשר להתפתחויות בכלכלה העולמית וגורמי הסיכון הרבים המאיימים על יציבותה, מהווה התחזית המוצגת כאן להערכתנו תרחיש סביר, המשקף את המגמות הצפויות בשנה הקרובה¹⁶.

על אף האיומים הרבים, צפויה בשנת 2012 האצה קלה בקצב צמיחת התעשייה, לאחר האטה בפעילות התעשייה בשנת 2011:

■ גידול ריאלי ממוצע של כ- 4.5% צפוי בתפוקת התעשייה בשנת 2012, זאת לאחר גידול של כ- 2.5% בשנת 2011.

■ ההאצה הקלה בקצב צמיחת התעשייה תיגזר מהאצה בקצב גידול המכירות הן לשוק המקומי והן ליצוא. אם ביצוא צפויה תחילת פעילותו של מפעל אינטל המשודרג למשך כלפי מעלה את ביצועי התעשייה כולה, הרי שבשוק המקומי צפויים ביקושי ענף הנדל"ן למגורים להמשיך ולהזין את הביקושים לתוצרת תעשייתית. העלייה בביקושי ענף הנדל"ן לתוצרת התעשייתית, תימשך להערכתנו גם השנה, זאת למרות ההאטה הצפויה בתחום, ובעיקר הודות להיקף הנכבד של פרויקטים בתהליך או בשלבי סיום, פרי השנים הטובות בענף.

■ כך, למרות הצפי להאטה בסחר העולמי, צפוי היצוא התעשייתי לצמוח ב- 2012 בכ- 4%, לאחר גידול של כ- 3.5% בשנת 2011. הגידול ייגזר בחלקו הגדול מתחילת פעילות היצוא של מפעל אינטל המשודרג בתחילת 2012. נדגיש, כי צמיחה זו של יצוא ענף הרכיבים האלקטרוניים, צפויה להסתיר בנתוני המאקרו את ההאטה הניכרת שצפויה להיות מורגשת ביצוא יתר ענפי התעשייה (בחלקם אף צפויה נסיגה של ממש).

■ מנגד, נסיגה מחודשת צפויה במצבת עובדי התעשייה: נסיגה מתונה, של כ- 1%, צפויה במצבת עובדי התעשייה (דהיינו, פיטורים של למעלה מ- 3,000 איש), זאת לאחר גידול של כ- 1% בשנת 2011.

¹⁶ מומלץ להתעדכן במהלך השנה באשר לעדכון התחזיות במחלקת המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים, אשר עוקבת באופן שוטף אחר המגמות והתחזיות להתפתחויות הכלכליות בעולם.

- על רקע האצה הצפויה בקצב צמיחת התעשייה, שתתרחש על אף הירידה במצבת העובדים, צפויה התעשייה לרשום גידול מהיר, של כ- 6% **בפריון העבודה** (תוצר לשעת עבודה), זאת לאחר גידול מתון, של כ- 1% בשנת 2011. שוב, נזכיר כי חלק גדול מהגידול בפריון התעשייה ברמת המאקרו ייגזר מגידול הפעילות בענף הרכיבים האלקטרוניים.
- בשנת 2012 צפויים להימשך הלחצים לעדכוני שכר: להערכתנו, **השכר בתעשייה יעלה נומינלית במהלך שנת 2012 בכ- 5%**, לאחר גידול הנאמד בכ- 3% במהלך 2011.
- **השקעות התעשייה במכונות וציוד מיבוא צפויות לרשום בשנת 2012 נסיגה ריאלית חדה, של כ- 25%**, זאת על רקע סיום השקעות הענק של חברת אינטל בשדרוג הציוד, לצד האטה בהשקעות יתר ענפי התעשייה.

לסיכום, נציין כי תחזית זו מציגה תרחיש בסיס, המבוסס בחלקו על תחזיות הגופים הבינלאומיים להתפתחויות בכלכלה העולמית. לאור אי-הוודאות הגבוהה, והעדכונים התכופים של תחזיות הגופים הבינלאומיים שאפיינה את השנה החולפת, מומלץ לתת את עיקר תשומת הלב לאיומים ולהזדמנויות בשנה הקרובה, ופחות להיצמד לתחזית המספרית, אשר יכולה להתעדכן במהלך החודשים הבאים (בעיקר כשמדובר בתחזיות שע"ח ומחירים).

לפיכך, מומלץ במהלך השנה להיות בקשר עם צוות מחלקת המחקר הכלכלי, לקבלת תחזיות, אומדנים והערכות עדכניות.

נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה:

דפנה אבירם-ניצן, מנהלת מחלקת המחקר הכלכלי dafnan@industry.org.il

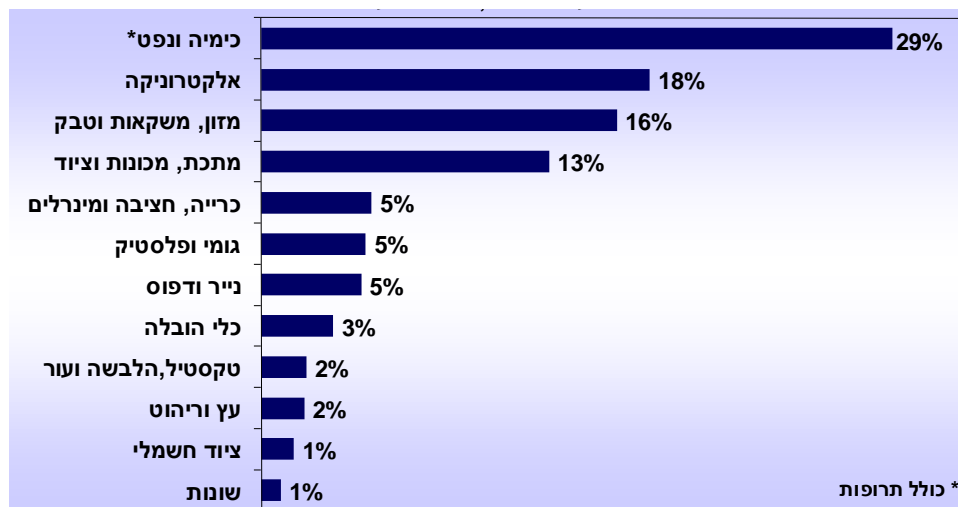
ג'ולי שדה זלצר, ראש תחום ניתוחים כלכליים julies@industry.org.il

חגית שמריהו, כלכלנית המחלקה hagit@industry.org.il

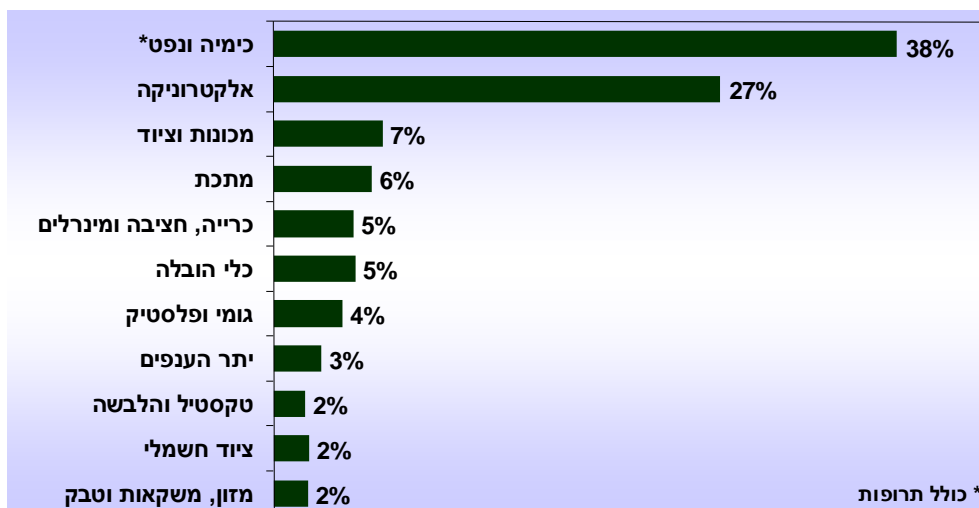
טלפון: 03-5198806

נספח התפלגות ענפית - 2011¹⁷

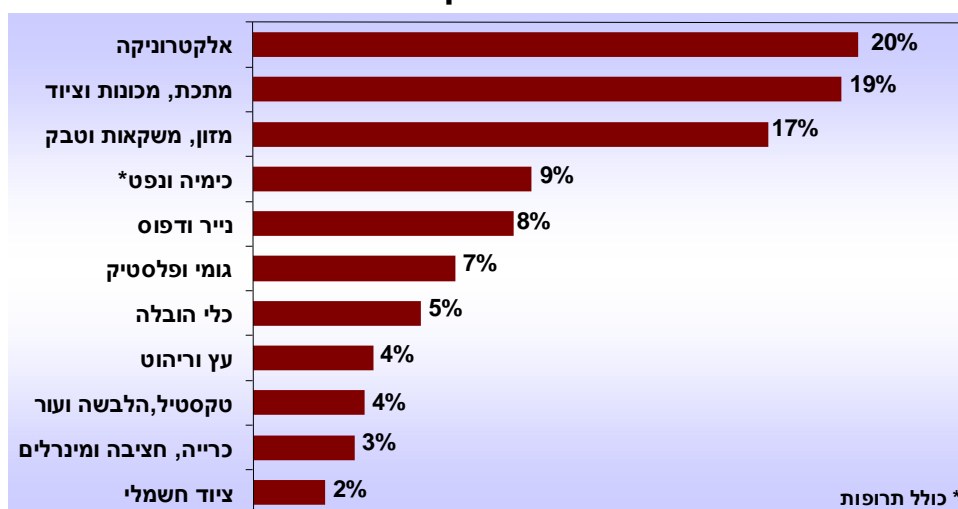
התפלגות מכירות התעשייה

התפלגות היצוא התעשייתי

התפלגות המועסקים בתעשייה

¹⁷ נתוני היצוא - בהתבסס על נתוני ינואר-דצמבר 2011; מכירות ותעסוקה - נתוני ינואר-אוקטובר 2011.

קבוצות ענפי התעשייה

<p>טכנולוגיה מעורבת עילית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ כימיקלים וזיקוק נפט ■ מכונות וציוד ■ מנועים וציוד חשמלי <p>טכנולוגיה מסורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ מזון, משקאות וטבק ■ טקסטיל והלבשה ■ עור והנעלה ■ נייר ומוצריו ■ דפוס והוצאה לאור ■ עץ ורהיטים 	<p>ענפי טכנולוגיה עילית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ רכיבים אלקטרוניים ■ ציוד לבקרה ופיקוח וציוד רפואי ומדעי ■ ציוד תקשורת אלקטרוני ■ כלי טייס ■ תרופות <p>טכנולוגיה מעורבת מסורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ כרייה וחציבה ■ מינרלים אל-מתכתיים ■ מוצרי גומי ופלסטיק ■ מתכת בסיסית ומוצרי מתכת ■ תכשיטים וחפצי חן
---	--

היקף התעשייה הישראלית המקומית*

2011 אומדן	2010	
107.5	96.1	מכירות (מיליארדי \$)
45.2	40.7	מזה: יצוא (מיליארדי \$)
359	355	מועסקים (באלפים)
12,030	11,600	שכר (בש"ח)

* הגדרה זו של התעשייה אינה כוללת את פעילות התעשייה הישראלית בחו"ל (קווי ייצור ומועסקים).

פרסומים שוטפים של המחלקה למחקר כלכלי

סקירות וניתוחים כלכליים

- התפתחות תפוקת התעשייה
- מצב המעסקים והפריץ בתעשייה
- התפתחות היצוא התעשייתי
- מדד תנאי הסחר
- סקירת ההתפתחויות הכלכליות במשק ובתעשייה
- סיכום החדשות הכלכליות העולמיות - בלעדי לחברי ההתאחדות
- התפתחות השכר במשק ובתעשייה - בלעדי לחברי ההתאחדות
- השקעות התעשייה במכונות ובציוד מיבוא
- התפתחות יבוא חומרי הגלם לתעשייה
- מדד מצב הרוח של התעשיינים
- מדד החברות הקטנות והביסנויות
- קשיים בניס עובדים מקצועיים לתעשייה
- מדד החברות הרב-לאומיות
- ניתוח מצבן הפיננסי של חברות התעשייה הבורסאיות - בלעדי לחברי ההתאחדות
- סיכום שנה בתעשייה

אומדנים ותחזיות

- אומדן מאקרו כלכלי לצמיחת המשק בשנה החולפת
- תחזית מאקרו כלכלית לצמיחת המשק בשנה הבאה
- אומדנים כלכליים שנתיים לתעשייה
- תחזית כלכלית להתפתחויות בתעשייה בשנה הבאה

סקרים

- סקר ציפיות בתעשייה - פרסום רבעוני
- סקר השכר הגדול בתעשייה (כשיתוף חברת פילת) - כרוך בתשלום
- סקרים שוטפים בהתאם להתפתחויות במשק

להצטרפות לרשימת התפוצה יש לפנות למחלקה למחקר כלכלי
טלפון 03-5198806/7 או במייל: rinat@industry.org.il

התאחדות התעשיינים בישראל
בית התעשייה, רח' המרד 29 תל אביב 68125
ת.ד. 5002 תל אביב 61500
טל: 03-5198807 דוא"ל: info@industry.org.il אתר: www.industry.org.il

